

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ORTAÖĞRETİM

DERS KİTABI

TARİH

10. Sınıf

TARİH 10

HAZIRLAYAN: ARİF ÖZBEYLİ

ORTAÖĞRETİM

TARİH 10. Sınıf

Ders Kitabı

1. ÜNİTE

TÜRKİSTAN'DAN TÜRKİYE'YE (1040-1299)

- 1.1. Önemli Askerî Mücadelelerin Türk Tarihinin Seyrine Etkileri
- 1.2. Türkistan'dan Türkiye'ye Türklerde Devlet ve Ordu Teşkilatları
- 1.3. Türklerde Sosyoekonomik Hayat ve Şehirleşme
- 1.4. Türk-İslam Medeniyetinde Bilim, Kültür, Eğitim ve Sanat

► Anahtar Kavramlar

- Ahilik
- fetih
- fütüvvet
- gaza
- Haçlı
- medrese
- örf
- sultan
- şifahane
- tekke
- Türkiye

► Bu ünite sizlerden

- Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte 1040-1299 yılları arasında meydana gelen önemli askerî mücadelelerin Türk tarihinin seyrine etkilerini karşılaştırabilirsiniz.
- Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerde devlet ve ordu teşkilatlarında meydana gelen değişim ve sürekliliği yorumlayabilirsiniz.
- Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerin sosyoekonomik faaliyetleri ile yerleşme ve şehirleşme anlayışları arasındaki ilişkiyi sorgulayabilirsiniz.
- Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türk-İslam medeniyetinde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında meydana gelen gelişmeleri Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma sürecine etkisi açısından değerlendirebilirsiniz.

beklenmektedir.

Bu ünite sizlerden giriş-çıkış kartı bildiklerim, merak ettiklerim, öğrendiklerim ve hissettiklerim formu ile benzer ve farklı yönleri gösteren karşılaştırma tablosu hazırlamanız, değişim ve süreklilik formunu doldurmanız, performans görevini yerine getirmeniz ve ünite sonundaki ölçme ve değerlendirme sorularını cevaplandırmanız istenmektedir.

1.1 ÖNEMLİ ASKERÎ MÜCADELELERİN TÜRK TARİHİNİN SEYRİNE ETKİLERİ

Harita 1.1: XI-XII. yüzyıllarda Asya

MÖ VIII. yüzyılda **İskitler** tarafından başlatılan Anadolu'ya yönelik Türk akınları, **IV. yüzyılda Hunlar**, **VI. Yüzyılda da Sibir Türkleri** tarafından devam ettirilmiştir. Yerleşme amacı taşımayan bu akınlarda Türkler, Anadolu'yu keşfederek yeni geçim kaynakları bulmayı ve Anadolu'da yaşayan topluluklarla ticaret yapmayı hedeflemiştir. **VII. yüzyılda Avar Türkleri**, Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'nun başkenti **Konstantinopolis'i (İstanbul) kuşatmış** ancak başarısız olmuştur. XI. yüzyılda kalabalık bir nüfusa ulaşan Oğuz Türkleri, Horasan ve Maverâünnehir bölgelerinde Karahanlı ve Gaznelilerin baskısı altında kaldıkları ve yeterli toprağa sahip olamadıkları için yeni yerleşim yerleri aramaya başlamıştır (Harita 1.1).

- Türkiye Selçukluları Dönemi'nde yazılmış Türk-İslam kaynaklarında Romalılar ve Bizanslılar için Rum tabiri kullanılmış, Anadolu coğrafyası da Diyar-ı Rum şeklinde ifade edilmiştir. Türklerin “diyar-ı Rum (Roma ülkesi)” adıyla andıkları Anadolu, Malazgirt Zaferi'nden sonra gerek kültürel gerekse demografik açıdan tam bir Türk yurdu hâline gelmiştir.

- Batılı tarihçiler, 1148'de yapılan II. Haçlı Seferi sırasında Türk nüfusunun çok olduğuna ve Türkler tarafından büyük bir gayretle savunulduğuna şahit oldukları Anadolu için Türkiye (**Turkhia, Turquia**) ismini kullanmaya başlamıştır. Tarihte Türkiye Selçukluları için kullanılan diğer isimlerden biri de **Selâçıka-yı Rum**'dur. Osmanlılar da Rum kelimesini hem coğrafi bir isim hem de bir eyalet adı olarak kullanmıştır. XIX. yüzyılda ise Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan ve Rumca konuşan etnik gruba da Rum denmeye başlanmıştır.

- **Selçuk Bey**, Oğuzların **Üçok** koluna mensup **Kınık** boyundandı (Görsel 1.1). Oğuz Yabgu Devleti'nin subaşlarından **Dukak Bey** vefat edince yerine oğlu Selçuk Bey geçti. Bir süre sonra yabgu ile anlaşmazlığa düşen Selçuk Bey, maiyetiyle birlikte Cend şehrine gelerek burada İslamiyet'i kabul etti. **Gazneli Devleti** hükümdarı **Sultan Mahmud**, Selçuk Bey'in ölümünden sonra devletin başına geçen **Arslan Yabgu**'yu ve maiyetini hileyle yakalatıp **Kalincar Kalesi**'ne hapsetti (1025).

Görsel 1.1: Kınık boyuna ait tamga

► Oğlu Kutalmış buradan kaçıp kurtulduysa da Arslan Yabgu hapiste vefat etti (1032). Bu olaydan sonra ona bağlı Oğuzların bir kısmı dağıldı, diğerleri de Selçuk Bey'in torunları Tuğrul Bey (Görsel 1.2) ile ağrı Bey'in etrafında toplandı. Tuğrul ve ağrı Beyler, bir süre sonra amcaları İnancı Musa Yabgu'yla birlikte Horasan'a geldi.

- ▶ “(...) Gazneli ordusunu kötü duruma düşürmeyi başaran Selçuklu başbuğları, Dandanakan Kalesi önlerinde onlarla kesin sonuçlu bir meydan savaşı yapmaya karar verip derhal harekete geçtiler. Burada üç gün devam eden ve 8 Ramazan 431 (23 Mayıs 1040) günü sona eren savaşta birlikten mahrum, aç, susuz ve yorgun Gazneli ordusu, özellikle savaş tekniğini çok iyi bilen Çağrı Bey’in mahirâne taktik ve saldırıları karşısında kesin bir yenilgiye uğratıldı. (...)
- ▶ Selçuklular, Karahanlı ve Gazneliler’le yaptıkları uzun ve çetin mücadelelerin doruk noktasını teşkil eden **Dandanakan zaferinden** sonra Büyük Selçuklu Devleti’ni kurdular.

- Savaşın son günü Selçuklu beyleri yaptıkları toplantıda **Tuğrul Bey**'i yeni devletin ilk sultanı ilân ettiler ve civardaki hükümdarlara **fetihnâmeler** göndererek zaferlerini bildirdiler. **Dandanakan zaferi**, Türk-İslâm ve dünya tarihi açısından çok önemli sonuçlar doğurmuştur. Selçuklular **Horasan**'da bir devlet kurduktan sonra bütün Sünnî-İslâm âleminin maddî kuvvet ve kudretinin mümessili olarak her türlü iç ve dış tehlikelere karşı Müslümanları koruma görevini üstlenmişlerdir."

► Büyük Selçuklu Devleti
Dandanakan Savaşı'nda
kazandığı zaferin ardından Anadolu'nun fethi için
yeni akınlar düzenledi. Bu
akınlar Doğu Roma
İmparatorluğu'nda büyük
bir rahatsızlığa neden oldu
ve Türkleri üzerine öncü
birlikler gönderildi.

► Şehzade Hasan ve arkadaşlarının Doğu Romalılar tarafından şehit edilmesi üzerine **Tuğrul Bey** hem Şehzade Hasan'ın intikamını almak hem de gaza yapmak amacıyla Doğu Roma üzerine yürüdü. Bu süreçte **Ermeniler ve Gürcüler** de Doğu Roma ordusuna askerî destek verdi.

- Selçuklu ordusu, 18 Eylül 1048'de Erzurum civarındaki **Pasinler Ovası**'nda **Rum, Ermeni, Gürcü ve Abaza** kuvvetlerinden oluşan elli bin kişilik bir orduyla karşılaştı. Bu sırada Selçuklu ordusunun başında Tuğrul Bey'in üvey kardeşi **İbrahim Yinal Bey** ile amcasının oğlu **Kutalmış** bulunmaktaydı. Günümüzde Pasinler Ovası olarak bilinen yerde gerçekleşen **Pasinler Savaşı** (Harita 1.2), Selçukluların Doğu Roma İmparatorluğu'yla yaptığı bilinen ilk savaş olarak tarihe geçti.

Harita 1.2: 18 Eylül 1048 Pasinler Savaşı

- “(...)Savaş sonucunda Bizans ile diplomatik ilişkiler kurulmuş, Bizans imparatoru IX. Konstantin’in barış teklifi için gönderdiği heyet kabul edilmiş ve karşılık olarak barış tekliflerini konuşmak üzere İstanbul’a heyet gönderilmiştir. İstanbul’da yapılan barış neticesinde Emeviler döneminde İstanbul’da yaptırılan ve harap bir vaziyete dönmüş olan camii tamir ettirilerek tekrar faaliyete geçmesi sağlanmış. Cami’de (İslam Camii /Arap Camii) hutbede artık Abbasi halifesinin ve Selçuklu sultanı Tuğrul Bey’in adının okunması sağlanmış.

► Ayrıca Selçuklu hâkimiyet sembolü olarak ok ve yay damgasının caminin mihrabına işlenmesi kararlaştırılmıştır. Yapılan anlaşmanın bu maddeleri düşünüldüğünde Selçuklular Bizans karşısında elde ettikleri askeri başarılarını siyasi ve dini kazanımlar ile de taçlandırarak büyük bir devlet olma adına önemli bir merhale kat etmişlerdir. (...)"

- VI-VII. yüzyıllarda **Sasaniler ile Doğu Roma İmparatorluğu**, daha sonraları ise Doğu Roma İmparatorluğu ile Müslümanlar arasında çeşitli mücadeleler (Görsel 1.3) yaşanmış, bu mücadeleler sonucunda Anadolu şehirleri harabeye dönmüştü. Doğu Roma İmparatorluğu Balkanlarda **Oğuzlar (Uzlar), Kumanlar ve Peçeneklerle** mücadele ederken bir yandan da sık sık hükümdar değişikliği yaşamaktaydı. Bu durum devlet düzeninin bozulmasına ve halkın devlete olan güveninin sarsılmasına neden oldu.

Görsel 1.3: Doğu Romalılar ile İslam orduları arasındaki bir savaşı tasvir eden minyatür, İspanya Ulusal Kütüphanesi

- Ayrıca Doğu Roma ordusunun mali ihtiyaçlarının daha fazla vergi toplanarak karşılanmaya çalışılması, insanların zorunlu görevlerde çalıştırılması, tekfurların halka zulmetmesi, adil olmayan yöntemlerle vergi toplanması, imparatorluk memurlarının ve ordu mensuplarının masraflarının artması, Doğu Roma İmparatorluğu'nun kötü yönetilmesi ve bazı bölgelerde isyanların başlaması Türklerin Anadolu'ya yerleşmesini daha da kolaylaştırdı.

Harita 1.2: 18 Eylül 1048 Pasinler Savaşı

► **Sultan Alp Arslan**'ın tahta geçmesiyle birlikte Anadolu seferleri yeniden hız kazandı. Alp Arslan, çok sağlam surlara sahip olduğu için ele geçirilemeyeceği düşünülen **Ani Kalesi**'ni (Görsel 1.4) Ağustos **1064**'te fethetti. 1066 yılından itibaren **Gümüştegin, Afşin, Emir Sanduk** gibi güçlü Türk beylerinin komutasında düzenlenen akınlarla Orta ve Güney Anadolu'da birçok şehir ele geçirildi. Bu dönemde Balkanlarda Peçeneklere karşı yürüttüğü mücadeleyle tanınan **Romanos Diogenes (Romen Diyojen)**, Doğu Roma imparatoriçesi ile evlendirilerek Doğu Roma yönetiminin başına geçti (Ocak 1068). **Yeni imparator**dan beklenen en önemli iş, imparatorluğun doğu sınırlarını neredeyse tamamen ele geçiren Türkleri Anadolu'dan çıkarmaktı.

Görsel 1.4: Kars Kalesi, Kars

► Bu nedenle **Diogenes**, büyük bir hazırlık yaparak hem sınır güvenliğini korumak hem de Selçuklu başkenti Rey'e kadar ilerlemek amacıyla **13 Mart 1071'de İstanbul'dan** hareket etti. Diogenes komutasındaki **Doğu Roma ordusu**, Anadolu'daki merkezî güzergâhı tercih ederek **Malazgirt'e** ulaştı. Bu sırada **Selçuklu Sultanı Alp Arslan** ise **Mısır'daki Fatimiler üzerine** düzenlediği bir sefer nedeniyle **Halep** civarında bulunuyordu. Doğu Roma ordusunun Anadolu'da ilerlediği haberini alan Alp Arslan, hemen ordusunu geri döndürerek **Malazgirt** önlerine geldi (Görsel 1.5).

Görsel 1.5: Malazgirt Savaşı'nı tasvir eden bir tablo, Harbiye Askerî Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, İstanbul

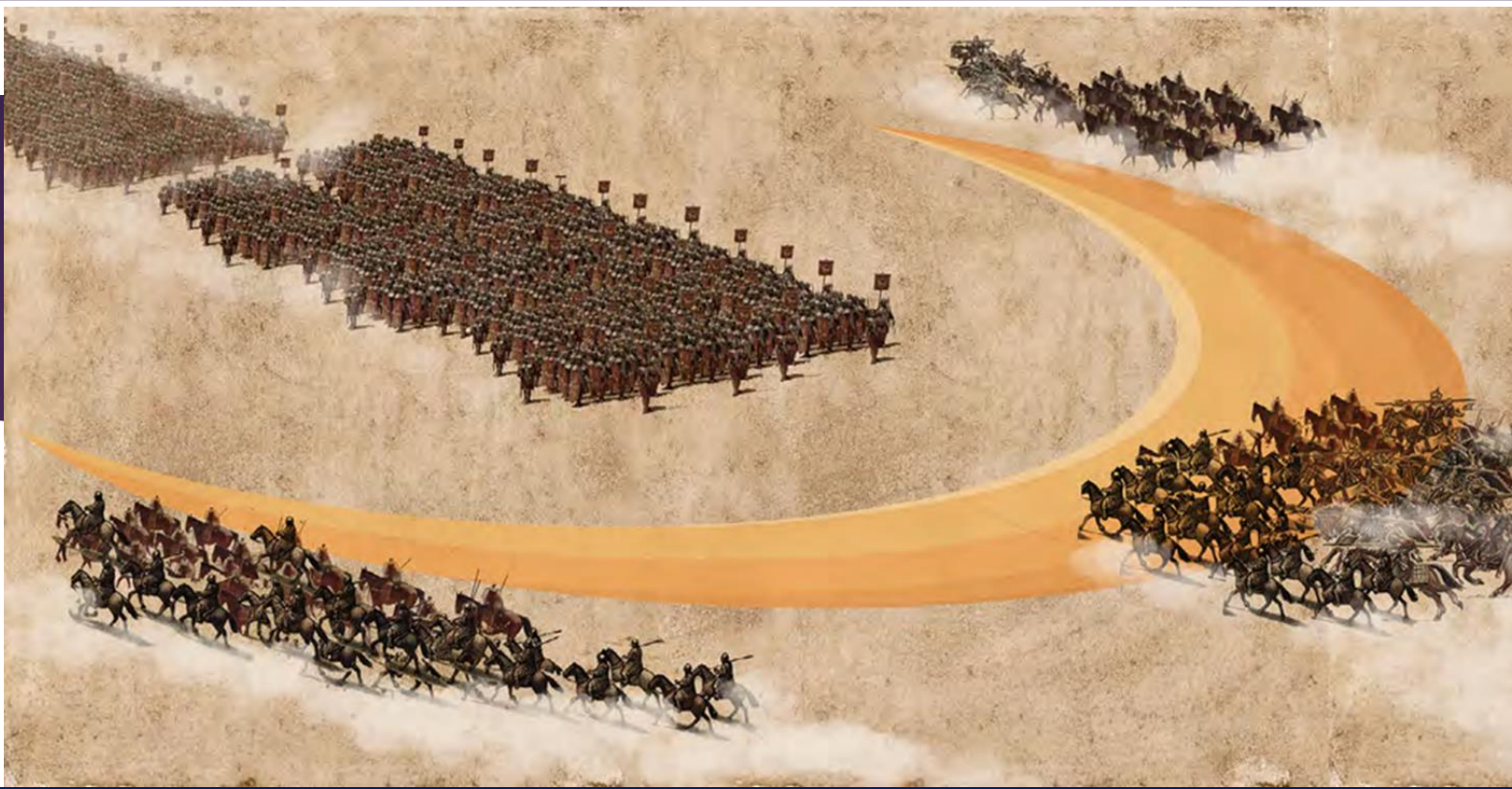
- ▶ “(...) Sultan Alp Arslan, (...) Ahlat - Malazgirt arasında bulunan Rahve ovasına gelip karargahını kurdu. (...) Sultan, imparatora gönderdiği önerisinde ‘Ülkene geri dön, barış yapmak istersen, bunu Bağdat halifesi aracılığıyla yaparız, aksi takdirde biz, azim ve kararımızı, içtenlikle bağlı olduğumuz Ulu Tanrı’ ya bırakırız.’ dedi. (...) O, Selçuklu heyetine ‘Ben, bu üstün ve kudretli duruma, pek çok para ve çaba sarf ederek eriştim. Barış, ancak ve ancak Selçuklu başkenti Rey’de yapılacaktır. Ben, İslâm ülkelerine, kendi ülkem gibi hâkim olmadan asla geri dönmeyeceğim.’ (...) Sultan, **26 Ağustos 1071 Cuma günü**, bütün kumandan ve askerleriyle birlikte cuma namazı kıldı ve onlara son olarak şu hitabede bulundu: ‘**Ey askerlerim ve kumandanlarım! Daha ne zamana kadar biz azınlıkta, düşman çoğunlukta olarak böyle bekleyeceğiz? Ben, Müslümanların camilerde bizler için dua etmekte oldukları bu saatlerde düşmanın üzerine atılmak istiyorum. (...) Beni izlemek isteyenler gelsinler, istemeyenler ise serbestçe geri dönebilirler.**’ (...) Sultani tam bir dikkat ve heyecanla dinleyen asker ve kumandanlar hep bir ağızdan: ‘**Ey sultan, biz, senin kulların olarak sen ne yaparsan biz de aynı şeyi yapar ve sana yardımcı oluruz, istediğin biçimde hareket et.**’ dediler. (...)

- Bizans imparatoru, Türklerin eskiden beri uyguladıkları bozkır savaş taktiği gereğince savunma savaşı yapa yapa, yavaş yavaş, sanki kaçır gibi, çekilmekte olan Selçuklu atlı kuvvetlerini izlemeye başladı ve bu sıralarda da oldukça ağır kayıplar verdi.(...) Bizans ordusunun savaş düzeni bozulmaya başladı. (...) **Meydan savaşında, koskoca Bizans ordusu yenilgiden kurtulamadı.(...)**

- Sultan Alp Arslan, imparatora, bir savaş tutsağı değil, bir konuk hükümdar muamelesi yapmıştır.(...) Böylece Alp Arslan ile Romanos Diogenes arasında yapılan müzakere- ler sonunda, (...) bir barış antlaşması yapıldı. (...) Zaferden birkaç yıl gibi çok kısa süre sonra Anadolu ve Suriye' de hâkimiyetin Türklerin eline geçmesi sonucunda, bütün Avrupa, Bizans' ı kurtarmak amacıyla harekete geçecek ve Haçlı Seferlerinin hazırlıklarına başlayacaklardır. (...)"

Turan taktiği

- “(...) **Malazgirt Zaferi'nin Selçuklu ordusu** tarafından kazanılmasında hiç tartışmasız bir takım etken ve âmiller önem kazanmıştır. Her şeyden önce Sultan Alp Arslan'ın bizzat tatbik ettiği ve başarıyla uygulanan **Turan taktiği (Bozkır kapanı)**, bu zafere damgasını vurmuştur. Bizans ordusundaki **ücretli Uz ve Peçenek birlikleri de**, soydaşları olan **Selçuklu ordusuna katılmaları ile zafere katkı sunmuşlardır**. Selçuklu sultanının savaşı bir **Cuma gününe denk getirmeyi başarması ve namazdan sonra yapmış olduğu heyecan verici konuşma** pek tabiidir ki muharebenin seyrini etkilemiştir.

- Bunun yanında Bizans ordusunun **kalabalık sayısına rağmen hantal bir yapıya sahip olması**, imparatorun ordu bünyesinde olup bitenlere tam manasıyla hâkim olamaması ve **generalleri arasında içten içe bir rekabetin mevcudiyeti gibi** etkenler de Selçuklu ordusunun işini kolaylaştırmıştır. (...) Konu hakkında başka bir tespit daha yapacak olursak, Bizans imparatoru devasa ordusu ile Selçuklu topraklarına saldırı konumunda muharebeye başlamış iken, Selçuklu sultanı yurt topraklarını muhafaza gayesiyle ve dahası bütün İslâm beldelerinin müdafaa yükünü omuzlarında hissederek Malazgirt'te silah kuşanmıştır. (...)"

- **Malazgirt Zaferi**'nin ardından Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış ve Türkler gruplar hâlinde Türkistan'dan gelerek buraya yerleşmeye başlamıştı. Bu dönemde Anadolu topraklarının büyük bölümü Doğu Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyetindeydi. Yaklaşık yüzyıl Türkiye Selçuklu **Sultanı II. Kılıçarslan**'ın Anadolu'daki Türk varlığını güçlendirmek amacıyla düzenlediği seferler Doğu Roma İmparatorluğu için ciddi bir tehdit oluşturmaya başladı.

- Bu nedenle Doğu Romaİmparatoru **Manuel Comnenos (Manuel Komnen)**, 1176'da Fransız, Alman, İngiliz, Sırp, Macar, Gürcü, Kıpçak ve **Peçeneklerden** destek alarak büyük bir orduyla harekete geçti. Askerî güzergâhı takip ederek Balıkesir üzerinden **Miryokefalon** istihkâmlarının bulunduğu, bol suya ve zengin geçim kaynaklarına sahip olan **Göller Bölgesi**'ne ulaştı.

- Doğu Roma İmparatorluğu ordusu yol boyunca salgın hastalıklar nedeniyle birçok kayıp verdi. Sultan II. Kılıçarslan, Doğu Romalıların zor durumda kaldığını görünce onlara barış teklifinde bulundu ancak İmparator Manuel savaşma konusunda kararlıydı. Bunun üzerine Selçuklu ve Doğu Roma orduları Miryokefalon istihkâmlarının yakınında karşı karşıya geldi. Savaş başlamadan Doğu Romalıların geçeceği askerî ve tarihî geçidin yamacında mevzilenerek pusu kuran Selçuklu askerleri, ani bir baskın yaparak Doğu Roma ordusunun büyük bölümünü dağıttı. İmparator Manuel Comnenos kalan askerleriyle direnmeye çalışsa da başarılı olamadı ve Selçuklular büyük bir zafere imza atarak 17 Eylül 1176'da Miryokefalon Savaşı'nı kazandı (Görsel 1.6).

Görsel 1.6: Miryokefalon Zaferi'ni tasvir eden bir tablo, Harbiye Askerî Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, İstanbul

- “(...) II. Kılıç Arslan, burada Bizans ordusunu imha edercesine bozguna uğratıp Malazgirt’ten sonra Türk tarihinin ikinci büyük zaferini kazandı. Tarihe ‘Miryokefalon’ adıyla geçen bu yenilgiden sonra İmparator Manuel ve ordusunun kalan kısmı, ancak Kılıç Arslan’ın merhameti ve yardımı sayesinde İstanbul’a dönebildi. Böylece, **Malazgirt Zaferi’yle açılan vatan (Anadolu) ve kurulan devlet (Türkiye Selçuklu Devleti), Miryokefalon Zaferi’yle korunmuş ve emniyet altına alınmıştır.** Zira Bizans İmparatoru Manuel, bu sefere, Türkiye Selçuklu Devleti’ni yıkmak, Türkleri tamamen imha etmek veya Anadolu’dan atmak niyetiyle çıkmış bulunuyordu.

- Eğer, bu zafer Bizans İmparatoru tarafından kazanılmış olsaydı, **Türklerin devletlerini korumaları ve Anadolu'da tutunmaları mümkün olmayabilirdi.** Daha doğrusu, **Anadolu'daki Türk varlığının geleceği büyük bir tehlike içine düşebilirdi.** Hatta Anadolu tamamen elden çıkabilirdi. Bütün bu durumları göz önüne alarak bir yargıya varmak gerekirse **Miryokefalon Zaferi,** Türkler için 'devlet ve vatan koruyan zafer' olarak tarihteki gerçek yerini ve değerini almıştır.

- **Miryokefalon Zaferi**'nin tarihî sonucu bununla da sınırlı kalmamıştır: Her şeyden önce bu zafer, **Bizans'ın Türkleri Anadolu'dan sürüp çıkarma planını tamamen çökertmiştir**. Başka bir ifade ile söylemek gerekirse Bizans, Malazgirt Meydan Savaşı'ndan beri, 105 yıl gibi uzun bir süre taşımış olduğu Anadolu'yu Türklerden geri alma ümidini, Miryokefalon yenilgisinden sonra tamamen yitirmiştir. Tıpkı Batılılar gibi Bizans da bu yenilgiden sonra Anadolu'nun bir Türk vatani olduğu gerçeğini kabul etmek zorunda kalmıştır. **Bu bakımdan, Miryokefalon Zaferi'ni, Malazgirt Zaferi'nin tam bir tescili saymak gerekir. (...)**"

1.3.1. ANADOLU'DA KURULAN İLK TÜRK BEYLİKLERİ

DANIŞMENTLİLER (1080-1178)

Danişmentoğlu
Ahmet Gazi
tarafından 1080
yılında
Sivas, Malatya,
Kayseri, Amasya,
Çorum, Tokat
bölgelerinde
kurulmuştur.
Danişmentliler
bilhassa Haçlılarla
yaptıkları
mücadelelerle
tanınmışlardır.
II. Kılıçarslan bu
devlete son verdi
(1178).

SALTUKLULAR (1072-1202)

Ebul Kasım
Saltuk
tarafından
Erzurum ve
çevresinde
kurulmuştur.
Gürcülerle
mücadele
edilmiştir. II.
Rükneddin
Süleyman Şah
tarafından
yıkıldı (1202).

ARTUKLULAR (1102-1409)

Hasankeyf, Harput
ve Mardin Ar-
tukluları olmak
üzere üç bölüme
ayrılmıştır. Artuk
beyin oğulları
tarafından
kurulmuştur.
Hasankeyf koluna
Eyyubiler, Harput
koluna Alaeddin
Keykubat, Mardin
koluna
Karakoyunlular son
vermiştir.

MENGÜCEKLİLER (1080-1228)

Mengücek Gazi
tarafından
Erzincan,
Kemah, Divriği
ve
Şebinkarahisar'da
kurulmuştur.
1228 yılında
Alaeddin
Keykubat
tarafından
yıkılmıştır.

ÇAKA BEYLİĞİ (1081-1093)

Çaka Bey
tarafından İzmir
ve çevresinde
kurulmuştur. İlk
Türk denizcisi
olarak kabul
edilir. Bizanslılarla
mücadele
etmiştir.
I. Kılıçarslan
tarafından
ortadan
kaldırılmıştır.

Sivas - Divriği : Ulu Cami

Resimde görüldüğü gibi güneş caminin giriş kapısına vurduğu zaman giriş kısmında oluşan gölge namaz kılan bir adam gölgesidir. Bu durum Japon turistler tarafından tespit edilmiş ve tespit edenler bunun tesadüfen olmadığını Caminin yapımı aşamasında bu durumun tasarlandığını söylemektedirler. Çünkü bu gölge her güneş vurduğunda oluşmaktadır...

DİVRİĞİ ULU CAMİİ-MENGÜCEKLİLER

HATUNIYE MEDRESESİ-MARDİN ARTUKLULAR

YAĞIBASAN MEDRESESİ-NİKSAR DANIŞMENTLİLER

- 1071 **Malazgirt Zaferi**'nden sonra Selçuklu Türkleri Anadolu'da güçlü bir hâkimiyet kurmuş, **Suriye ve Filistin topraklarını** da ele geçirmişti. Hristiyan dünyası bu durumu endişeyle takip ediyor ve harekete geçmek için uygun zamanı bekliyordu. Politik başarılarıyla tanınan **İmparator Aleksi Komnen**, Türk akınlarının önünü kesmek amacıyla papadan yardım istedi. Papa bu talebi kabul etti ancak onun asıl amacı Doğu Roma'ya yardım etmek değil, **Doğu topraklarını ve Kudüs'ü** ele geçirmektir. Böylece hem Papalığın görüşlerini benimsemeyen Ortodoksları kontrol altına alacak hem de Avrupa'yı içinde bulunduğu krizden kurtararak kendi otoritesini sağlamlaştıracaktı.

- 1094'te Avrupa'da yaşanan kuraklık, halkın açlık, sefalet ve salgın hastalıklarla boğuşmasına neden olmuş; Batılıların gözünde Doğu toprakları âdeta bir cennet hâline gelmişti. Doğu'daki değerli taş ve madenler, ham ve işlenmiş maddeler ve önemli ticaret yolları bu bölgeye hâkim olan Türklerin ve diğer Müslüman milletlerin elindeydi. Bu kaynakları ve ticari nüfuzu ele geçirmek isteyen Papa II. Urbanus (Urban), 1095'te birçok dünyevi ve uhrevi vaatle bulunarak Avrupalıların büyük kısmını Haçlı Seferleri'ne ikna etti. Bu seferlere katılan Hristiyanlar, sefere çıkarken göğüslerine ve kalkanlarına, seferden dönerken de sırtlarına kırmızı birer haç işareti koyuyorlardı (Görsel 1.7).

Görsel 1.7: Haçlı şövalyelerinden bir grup (Temsilî)

- Papa II. Urbanus, 27 Kasım 1095'te Cl rmont (Kilermon) Kons l nde Avrupa halklarına bir  ağrı yaparak I. Haçlı Seferi'ni (1095-1096) başlattı. Bu çağrının ardından Pierre L'Ermite (Piyer Lerm t) adlı bir keş ş, Avrupalıları Müslümanlara karşı k şkırtan konuşmalar yaparak binlerce kişilik bir halk kitlesini etrafında topladı. L'Ermite, Haçlılar adı verilen bu  nc  birlikte 1 Ağustos 1096'da Konstantinopolis'e ( stanbul) geldi. Asıl orduları beklemeyen öncüler, yağma ve talan amacıyla  znik'e doğru ilerlemeye başladı. Düzenli ordu özelliği taşımayan bu Haçlı grubu, Drakon  ayı yakınlarında Sultan I. Kılıçarslan'ın kardeşi Kulan Arslan Bey tarafından dağıtıldı.

Harita 1.3: I. Haçlı Seferi (1095-1099)

► Asillerin kumandasındaki beş büyük Haçlı ordusu, 1096 yılı sonbaharında İstanbul önlerine geldi ve ilk seferi Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkenti İznik üzerine yaptı (Harita 1.3). O sırada Malatya'yı kuşatmakta olan Sultan I. Kılıçarslan, hemen geri dönmesine rağmen İznik'i kurtaramadı ve başkenti Konya'ya taşımak zorunda kaldı. Selçuklular, 1 Temmuz 1097'de Eskişehir yakınlarında yapılan Dorileon (Dorilyon) Savaşı'nda da kalabalık Haçlı ordusu karşısında başarısız oldu ve Haçlıların Anadolu'dan geçişini engelleyemedi. I. Haçlı Seferi adı verilen bu mücadeleden sonra sırasıyla Urfa, Antakya ve Kudüs ve Trablus'ta Haçlı kontlukları kuruldu.

Mescid-i Aksa

- Haçlılar, I. Haçlı Seferi sonucunda ele geçirdikleri Kudüs'ü ve diğer topraklarını koruyabilmek ve bölgedeki hâkimiyetlerini güçlendirmek amacıyla Avrupalı devletlerden yardım istedi. 1101'de üç büyük Haçlı ordusu (Lombardlar, Fransızlar ve Almanlar) Avrupa'dan Anadolu'ya gelerek Türkiye Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslan'la ve diğer Türk beyleriyle karşı karşıya geldi. Merzifon, Konya ve Ereğli'de Haçlılarla mücadele eden Türkler bu savaşlardan zaferle çıktı.

Harita 1.4: II. Haçlı Seferi (1147-1148)

- I. Haçlı Seferi sırasında kurulan **Urfa Kontluğu**'na 1144'te **Musul Atabeyi İmadeddin Zengi** son verince Avrupalılar **II. Haçlı Seferi (1147-1148)** için hazırlıklara başladı. Kral **III. Konrad** idaresinde harekete geçen Alman Haçlı ordusu, Anadolu'ya gelerek **Dorileon** yakınlarında Sultan Mesud komutasındaki Türkiye Selçuklu ordusuyla savaştı (Harita 1.4).

▲ Harita 1.4: II. Haçlı Seferi (1147-1148)

► Bu savaşta ağır bir yenilgiye uğrayan **III. Konrad İznik**'e kaçtı. **Kral VII. Louis (Lui)** kumandasında Anadolu'ya gelen Fransız Haçlıları, İznik'teki Alman Haçlılarıyla birleşerek güneye doğru ilerledi. Türkiye Selçuklu ordusu, 7 Ocak 1148'de Göller Bölgesi'ne gelerek Fransız Haçlılarını bozguna uğrattı. Anadolu'yu geçmeyi başaramayan **Haçlılar, Adalar (Ege) ve Akdeniz sahillerinden Suriye'ye** ulaşarak 1148'deki **Dımaşk (Şam) Kuşatması**'na katıldılar ancak başarılı olamadılar.

Harita 1.4: II. Haçlı Seferi (1147-1148)

- “Selçuklu ordusu, ikinci Haçlı seferi sırasında Fransız Haçlı ordusunu, Denizli’den itibaren vurduğu darbelerle yıprata yıprata Antalya’ya kadar takip etmiştir. Burada son darbeyi vurmak üzere harekete geçtiğinde korkunç bir manzara ile karşılaşmıştır: Haçlı askerleri, artık savaşamayacak kadar aç, hasta, yorgun, bitkin ve perişan bir vaziyetteydi. Haçlı ordusunun bu durumunu gören Türkler, merhamete gelerek, çarpışmaya birden son verdiler. Onlar bununla da kalmadılar; açları doyurdular; hastaları tedavi ettirdiler.

- Onlara para dağıtarak, insanî görevlerini yerine getirdiler. Bu durumdan son derece etkilenmiş olan üç bin Fransız genci, (...) kaçarak, Selçukluların himayesine sığındı ve hepsi birden Müslüman oldu. Sefere kralın papazı olarak katılmış olan Odo de Deuil, bu duruma âdeta isyan etmiştir. O, Türklerin bu yüksek insanî erdemleri karşısında duyduğu manevî ezikliği eserinde şu acı sözlerle dile getirmiştir: 'Ey hainlikten daha zalim olan merhamet! Müslümanlar, Hristiyanlara ekmek vererek, onlardan dinlerini satın aldılar. Bununla birlikte Türkler, onları Müslüman yapmak için hiçbir zorlamada bulunmadılar. 'Bu sözler, hiç şüphesiz zayıf ve muhtacı koruyan, merhamet ve şefkat duygusu çok yüksek olan Türk insanındaki karakter ve ruh yapısının en güzel tasviridir. (...)

- Haçlı seferleri, Batı insanının dış dünyaya açılmasında ve bunun doğal (tabiî) sonucu olarak da dış dünyayı tanımasında başlıca rol oynamıştır. (...)
- Avrupa'da, **dış dünya ile ticaret yapan bir tüccar sınıfı** oluşmaya başlamıştır. (...)
- İslâm dünyasının **ilim, kültür, teknik ve ekonomi** gibi alanlardaki buluş ve birikimlerinin Batıya taşınmasında, Haçlı seferleri başlıca vasıta olmuştur. Batı insanı, **şekeri, portakalı, Doğunun şifalı bitkilerini, egzotik kokularını, ipekli ve pamuklu kumaşlarını, ipek halılarını, porselen ve cam eşyalarını** hep **Haçlı seferleri** sırasında tanımıştır. (...)"

- Haçlılar, 1099 yılında Kudüs'te büyük bir katliam yapmış ve Fatımilerin himayesindeki bu şehri işgal etmişti. Eyyubi Devleti'nin kurucusu Selahaddin Eyyubi Halep ve Musul şehirlerini ele geçirince Kudüs Krallığı'nın başındaki Kral Guy ile ona bağlı Kerek ve Şevbek Prinkepsi (Prensi) Renaud de Chatillon (Röne dö Şatilyon) Selahaddin Eyyubi ile bir anlaşma yaptı. Ancak Renaud de Chatillon bir süre sonra bu anlaşmanın koşullarını ihlal ederek Eyyubilerin ticaret kervanlarına saldırdı.

- Bunun üzerine **Selahaddin Eyyubi** çevredeki emîrliklere mektup yazarak askerî destek istedi ve Hristiyanlara karşı cihat çağrısı yaptı. Toplanan İslam ordusuyla Kudüs üzerine yürüyen Selahaddin Eyyubi, **Hittin** mevkinde yapılan **Hittin Muharebesi**'ni kazandı. Bu savaşta **Kudüs ve Sûr** şehirlerinin çevresindeki birçok kale ve yerleşim yeri ele geçirildi. Bu zaferden üç ay sonra Kudüs'ün de kuşatılması üzerine Haçlılar daha fazla direnemeyerek şehri **Müslümanlara teslim etti** (Görsel 1.8). 1187'de gerçekleşen bu fetih, hem Türklerin İslam dünyasındaki saygınlığını artırdı hem de Müslümanlar arasındaki dayanışma ruhunu güçlendirdi. **Kudüs'ün Müslümanların eline geçtiği haberini alan Papalık ve Avrupalılar** ise hemen yeni bir sefer hazırlığına başladı.

- 1187'de Selahaddin Eyyubi Kudüs'ü teslim aldıktan hemen sonra Avrupalılar yeni bir sefer için hazırlıklara başladı. İngiltere Kralı I. Richard (Arslan Yürekli Rişar) ve Fransa Kralı II. Philippe'in (Filip) orduları III. Haçlı Seferi için Messina'da bir araya geldi (Harita 1.5). Bu sırada Alman İmparatoru Friedrich (Fridrih) Barbarossa (Barbarossa) da ordusuyla birlikte Çanakkale Boğazı'ndan Anadolu'ya geçti. Bu orduların gelişini haber alan Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan, Miryokefalon Zaferi'nin kazanıldığı mevkide ani baskınlar yaparak Haçlı ordularına büyük kayıplar verdirdi.

- Ordusunu Silifke yakınlarına kadar getirebilen **İmparator Friedrich**, 10 Haziran 1190'da **Göksu Irmağı'nı** (Calycadnos/Silifke Çayı) geçerken suya düşerek boğuldu. Onun ölümüyle Alman ordusunun büyük bölümü dağıldı, kalan az sayıda asker ise babasıyla aynı ismi taşıyan ve imparatorun oğlu olan Friedrich'in etrafında toplanarak önce **Antakya**'ya, oradan da **Sûr** şehrine geçti.

► Eyyubilerin hâkimiyetindeki Akka şehrine ulaşan İngiliz ve Fransız donanmaları, stratejik önem taşıyan Akka Limanı'nı kuşattı ve 12 Temmuz 1191'de ele geçirdi. İngiltere Kralı I. Richard, bu kuşatma sırasında esir alınan 2700 kişiyi eşleri ve çocuklarıyla birlikte şehit etti (20 Ağustos 1191). Akka'nın ele geçirilmesi, Haçlıların kıyı bölgelerdeki hâkimiyetini güçlendirdi ve krallıklarının yüz yıl daha devam etmesini sağladı. Bu sefer sonunda Kıbrıs da Hristiyanların eline geçti. Ancak Kudüs'ü geri almak için düzenlenen III. Haçlı Seferi'yle bu hedefe ulaşılamadı.

- Papa III. Innocentius (Innoçentiyus), 1199'da Kudüs'ü Müslümanlardan geri almak amacıyla IV. Haçlı Seferi'ni (1202-1204) resmen başlattı. 24 Haziran 1203'te Konstantinopolis'e gelen Haçlılar (Harita 1.6), Doğu Roma Ortodoks Kilisesinden Katolik Roma Kilisesinin üstünlüğünü kabul etmesini talep ettiler. Ayrıca Doğu Roma'nın kendilerine ödemeyi vadettiği paranın da hemen verilmesini istediler.

► Doğu Roma imparatorunun bu talepleri geri çevirmesi zerine **Haçlı ordusu  gün boyunca İstanbul'u yağmaladı ve yakıp yıktı**. Atlarıyla **Ayasofya'ya giren Haçlılar**, buradaki aziz tasvirlerini ve kutsal kitapları **tahrip etti**. Venedikliler de İstanbul'daki sanat eserlerinin birçoğunu toplayarak kendi ülkelerine götürdü. Bu yağma sırasında **hipodromdan alınan dört adet at heykeli**, Venedik'teki San Marco (San Marko) Kilisesinin kapısı üzerine yerleştirildi.

San Marco (San Marko) Kilisesi

- IV. Haçlı Seferi'nden ve **Konstantiniye'nin yağmalanmasından** sonra Doğu Roma toprakları Haçlılar ile Venedikliler arasında paylaşıldı ve Konstantinopolis'te Latin İmparatorluğu adıyla yeni bir devlet kuruldu (1204). Bu sırada Konstantiniye'den kaçan Doğu Roma yöneticileri ise **Trabzon, Epiros (Epir) ve İznik'te** yeni devletler kurdu.

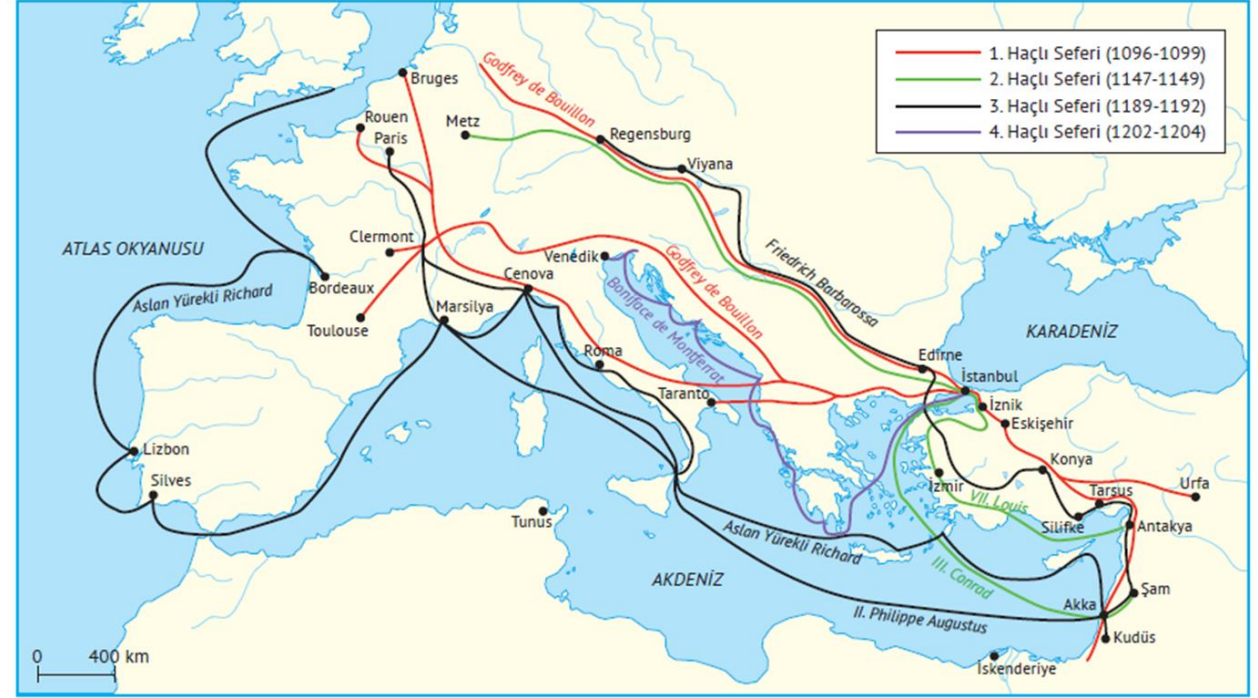

Ayasofya

- İznik Rum İmparatorluğu, 25 Temmuz 1261 'de Konstantiniye'yi Haçlılardan geri aldı ve buradaki Latin hâkimiyetine son verdi. Ancak Doğu Roma İmparatorluğu bir daha asla eski gücüne kavuşamadı. Bu dönemde Türkiye Selçuklu Devleti'nin sınırları Akdeniz ve Karadeniz kıyılarına kadar ulaştı. Selçuklular, açtıkları yeni ticaret yolları sayesinde dünya ticaretindeki nüfuzlarını da güçlendirdi.

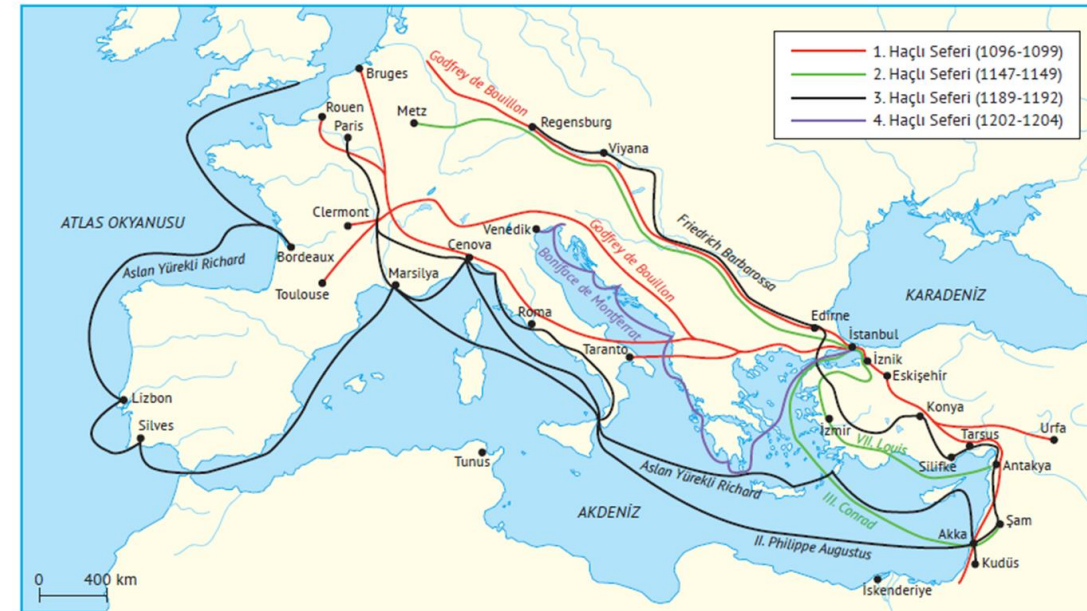

- “Haçlı Seferleri başlangıçta Anadolu Türkleri üzerinde de olumsuz etki yaptı ve baskın niteliğinde gelişen saldırılarıyla Türkiye Selçuklu Devleti’ne gerçekten bir darbe vurdu. Birinci Haçlı Seferi orduları 1097’de Anadolu ‘dan geçip Suriye’ye indiler. Türkler, Orta-Anadolu’ya çekilmek zorunda kaldılar. Ancak sultan **I. Kılıç Arslan dört yıl sonra 1101 ‘de gelen üç Haçlı ordusunu arka arkaya imha ederek Anadolu topraklarını Haçlılara tamamıyla kapattı.**

Harita 1.6
Haçlı Seferleri

► İkinci ve Üçüncü Haçlı Seferleri sırasında Haçlıların Suriye'ye doğru Anadolu'yu geçmek teşebbüsleri sonuçsuz kaldı. Türkler uğradıkları bütün zararlara rağmen, Anadolu 'da köklü bir şekilde yerleştiler. Bununla beraber Urfa ancak elli yıl sonra 1144'te geri alınabildiği gibi, Antakya ve Suriye-Filistin kıyı bölgelerine yerleşen Haçlılar da, iki yüzyıl süren bir mücadeleden sonra bu topraklardan çıkarılabildiler."

Harita 1.6
Haçlı Seferleri

HAÇLI SEFERLERİ (1096-1270)

1096'dan 1270'e kadar.
Haçlı Seferleri

SONUÇLARI

- Papa'ya ve kiliseye güven azalmıştır.
 - Avrupa'da Derebeylik rejimi zayıflamıştır.
 - Akdeniz limanları doğu-batı ticareti sayesinde canlanmıştır.
 - Hristiyanlar müslümanlardan pusula, kağıt, barut, matbaa gibi teknik araç ve gereçleri almışlardır.
 - Büyük Selçuklu ve Türkiye Selçuklu Devleti yıpranmıştır.
- Başta Anadolu
olmak üzere Müslümanların elinde bulunan Suriye ve Filistin gibi topraklardaki halk, bu seferlerden zarar görmüştür.

► Türkiye Selçuklu Devleti, II. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi'nde siyasi, idari ve askerî açıdan büyük ölçüde zayıflamıştı. Bu dönemde vezirlik görevini yürüten Sadeddin Köpek, Anadolu topraklarını kendi çıkarları doğrultusunda yönetiyor ve halktan ağır vergiler topluyordu.

Anadolu'da göçebe ve yarı göçebe olarak yaşayan Türkmenler ise ihmal ediliyor ve zorunlu göçe tabi tutuluyordu.

- **Moğol İstilası**'nın Anadolu'da neden olduğu karışıklıklar, diğer Türk hanedanlarının Selçuklu karşıtı propagandaları ve komşu devletlerin kışkırtmaları da ülke güvenliğini tehdit ediyordu. Ayrıca halkın dinî yaşantısı ile İran bürokrasisinin hâkim olduğu Selçuklu sarayının dinî ve kültürel anlayışı arasında da bazı uzlaşmazlıklar vardı. Bütün bu olumsuzluklar neticesinde **Baba İlyas, Baba İshak** gibi önemli Türkmen şeyhleri halkı Selçuklu yönetimine karşı kışkırtarak isyana teşvik etti. **Adıyaman ve Maraş'ta 1240 yılında başlayan bu hareket kısa sürede Orta Anadolu'ya kadar yayıldı.**

- Türkiye Selçuklu Devleti'nin **Babaîler İsyanı** adı verilen bu ayaklanmayı **güçlükle bastırması**, **devletin zaafa düştüğünü bir kez daha gösterdi ve Moğolları Anadolu'ya saldırma konusunda cesaretlendirdi**. İlk Moğol atakları **1242 yılı** sonbaharında **Baycu Noyan** komutasında Erzurum'a yapıldı. Bu atak sonrasında II. Gıyaseddin Keyhüsrev Moğolları durdurmak için hazırlıklara başladı ve iki devlet 1243'te Sivas'ta gerçekleşen **Kösedağ Savaşı**'nda karşı karşıya geldi.

- Moğollar, bu savaşta geleneksel bir muharebe taktiği olan **sahte ricat yöntemi**ni kullandı ve öncü kuvvet olarak gönderdiği **Tatarları** birden geri çekti. Bunu görüp savaşı kazandıklarını düşünen ve dağılmaya başlayan **Selçuklu öncüleri**, Baycu Noyan'ın hücum emriyle **Moğol ordusu** tarafından imha edildi. Bu bozgunu haber alan **Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev**'in ordugâhtan ayrılıp Tokat'a çekilmesi üzerine **Selçuklu askerleri** de savaş meydanını terk etti.

- Köseadağ Savaşı ile Anadolu Selçuklu Devleti yıkılmamış ancak çok büyük bir darbe almış ve bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmamıştır. Selçuklular, I. Haçlı seferinde (1097) devletin merkezi İznik'i kaybettikleri halde Konya'da devletlerini tekrar ihya etmişler ancak Köseadağ bozgunundan sonra bunu başaramamışlardır. Selçuklu Devleti 1243-1308 yılları arası yani 65 senede Moğol tahakkümünden kurtulamamıştır."

- Büyük Selçuklu Devleti'nin kuruluş sürecinde **Türkmen birlikleri** önemli rol oynadı. Devletin yerleşik düzene geçip kurumsallaşmasıyla birlikte Türkmenlerin yerini **gulam sisteminde yetiştirilen Türkler** ve diğer kavimlere mensup kişiler aldı. Türkmenler ise genellikle devletin **sınır ve uc boylarında** akıncı kuvvet olarak stratejik önemlerini korudular. Bu dönemde Büyük Selçuklu ordusunda **yaya askerlerin yanı sıra süvari birlikleri** de bulunuyordu ve bu **süvariler** ordunun çoğunluğunu ve asıl vurucu gücünü oluşturuyordu.

- **Büyük Selçuklu Dönemi'**nde İslam devlet geleneğinin önemli unsurlarından biri olan **ikta sistemi** geliştirilerek uygulanmaya başlandı. Bu sisteme göre ülke topraklarının tamamı devlete aitti. Ancak **ikta sahipleri, savaşa hazır asker bulundurma ve yaşadıkları bölgenin güvenliğini sağlama** koşuluyla kendilerine tahsis edilen **toprakları işletebiliyordu**. Bu sistem sayesinde devlet hem merkezî otoritesini güçlendirdi hem de savaşa sürekli hazır olan askerî bir güce sahip oldu. **Selçuklu ordusunun en kalabalık bölümü ikta birlikleriydi.**

- Büyük Selçuklu askerleri savaşlarda ok, yay, kılıç, kalkan, gürz, topuz, nacak, mızrak, hançer gibi hafif silahlar (Görsel 1.13); kale kuşatmalarında ise arrade (taş atan küçük mancınık) ve büyük mancınıklar kullandı. Türkiye Selçukluları ise başlangıçta tabi olduğu Büyük Selçuklu Devleti'nin siyasi ve askerî yapılanmasını örnek aldı ancak ihtiyaçlar ve değişen koşullar neticesinde zamanla bu yapılarda bazı değişiklikler yaptı.

Görsel 1.13: Selçuklu Dönemi'ne ait bir kılıç, XIII. yüzyıl, Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi, Konya

Gürz-topuz

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ (1077-1308)

KURULUŞ DEVRİ

KUTALMIŞOĞLU SÜLEYMAN ŞAH (1077-1086)

Kutalmışoğlu Süleyman Şah, Selçuk Bey'in oğlu Arslan Yabgu'nun torunu olup, Anadolu'daki fetih harekâtından sonra Antakya'dan Anadolu'ya girdi. 1074 yılında Konya ve havalisini mahallî Rum despotlarından alarak, fetihlere devamla İznik önlerine geldi. 1075 senesinde İznik'i fethederek, emrindeki kuvvetlerin merkezi yaptı. Böylece Türkiye Selçuklu Devletinin temeli atılmış oldu. 1084'te Hristiyanlardan Antakya'yı aldı. 1086'da Suriye Selçuklu meliki Tutuş'la yaptığı savaşta yenildi ve savaş meydanında vefat etti.

I.KILIÇARSLAN (1092-1107)

1096 yılında Malatya'yı kuşattı. I.Haçlı kuvvetlerini yenilgiye uğrattı. Başkenti Konya'ya taşıdı.

I.MESUT (1116-1155)

Sultan Mesud, Danişmendli tahakkümünden kurtulmaya, Bizanslıları Anadolu'dan atmaya ve birliği sağlamaya çalıştı. Ankara,Çankırı,Kastamonu,Elbistan,Sivas ve Malatya bölgeleri Danişmentoğullarından alınmıştır. Bu sırada ikinci Haçlı Seferiyle Anadolu'ya giren Avrupalılar da, Türk kılıçları önünde duramadı. Halka adaletle muamele etmesi sebebiyle, Hristiyanların bir çoğu, Bizans yerine Türk idaresine bağlandı.

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ (1077-1308)

YÜKSELME DEVRİ

II.KILIÇARSLAN DEVRİ (1155-1192)

Bizanslılar ve yardımcı kuvvetlere karşı, 1176 Miryoke-falon (Düzbel/ Karamukbeli) Meydan Savaşı'nı kazanarak, Anadolu'yu yurt edinen Türklerin bölgeden atılamayacağını ispatladı.

I.GIYASEDDİN KEYHÜSREV (1192-1196)(1204-1211)

Ticaret yolunu açmak için, 1206 yılında sefere çıktı. Bizanslıları bu bölgeden atarak, Karadeniz yolunu açtı. Ertesi sene Akdeniz sahillerine inerek Antalya'yı fethetti. (1207) Venediklilerle ticaret antlaşması yaptı.

II.RÜKNEDDİN SÜLEYMAN ŞAH (1196-1204)

1201 yılında, Saltuklu Devletine son verdi. Artuklular ve Mengüçüklerden aldığı yardımla, Erzurum'dan Gürcistan üzerine sefere çıktı. Sarıkamış yakınlarında, Gürcü-Kıpçak ordusunun baskınına uğradı ve mağlup oldu. Tekrar Gürcistan seferine çıktıysa da, yolda hastalanarak 6 Temmuz 1204 tarihinde vefat etti.

I.İZZEDDİN KEYKAVUS (1211-1220)

Sinop'u ele geçirdi (1214). Trabzon Rum imparatoru, Çukurova Ermenilerini vergiye bağladı. Eyyubiler üzerine yaptığı bir seferde öldü. Verem hastalığına yakalanan İzzeddin Keykavus, 1220 yılında Viranşehir'de vefat etti. Sivas'ta yaptırdığı darüşşifanın yanındaki türbesine defnedildi. Yerine kardeşi Alâeddin Keykubad geçti.

I.ALAEDDİN KEYKUBAT (1220-1237)

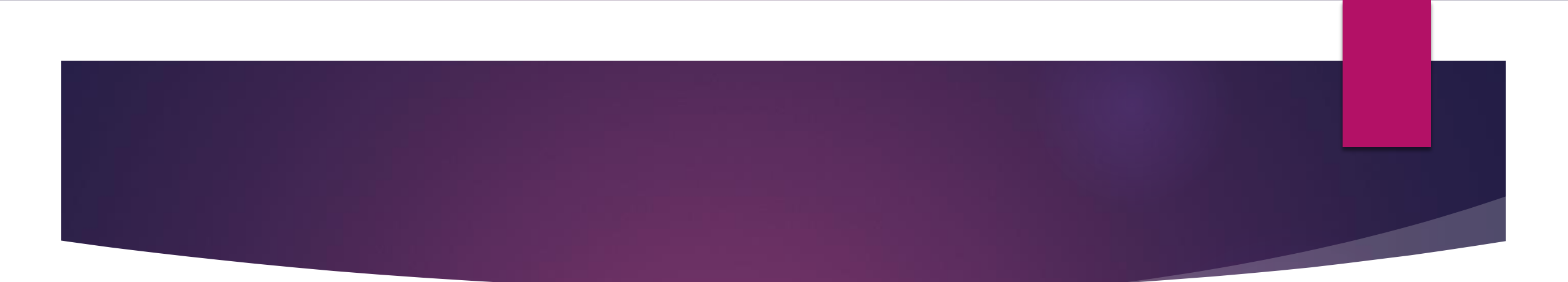
Kırım limanlarından Suğdak ele geçirildi (1227) Ermeniler vergiye bağlandı. İçel alındı. Adıyaman, Kahta, Çemişkezek kaleleri alındı. Harezmşahlarla Yassıçemen Savaşı yapılmıştır. Mengüceklere (1228) ve Artukluların Harput koluna son verdi. (1234)

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ (1077-1308)

73

DAĞILMA DEVRİ

II. Gıyaseddin Keyhüsrev (1237-1246), Baba İshak (Baba Resul) isyanı (1241) ve Moğollara Kösedağ'da yenilince (Temmuz-1243), devletin yıkımı başladı. Kösedağ bozgunundan, Anadolu Selçuklu Devletinin yıkılışına kadar olan devrede (1243-1308), Selçukluları büsbütün sindirmek için, Moğol faaliyet ve zulmü devam etti. Moğol istilasıyla, Anadolu Selçuklu Devleti, 14. yüzyılın başında yıkıldı. Anadolu, Moğol kontrolüne girdiyse de, 14. yüzyıldan sonra bölgede Osmanlı hakimiyeti başlayıp, Haçlıların ve Moğolların açtığı yaraları kapamaya çalıştı..Devlet son hükümdar III.Gıyaseddin Keyhüsrev'in ölümü ile devlet sona ermiştir (1308).

▶ **HAZIRLAYAN: ARİF ÖZBEYLİ**

▶ **www.tariheglencesi.com**